

VYUŽITÍ ONLINE NÁSTROJE LINESURVEY VE VÝZKUMU V OŠETŘOVATELSTVÍ: PŘEHLEDOVÁ STUDIE

doc. Petra Mandysová, MSN, Ph.D.

Bc. Natálie Lexová

Fakulta zdravotnických studií, Univerzita Pardubice

Souhrn

Úvod: Pandemie COVID-19 urychlila rozvoj digitalizace ve zdravotnictví, avšak Česká republika v této souvislosti stále čelí celé řadě bariér (Pětioký et al., 2022; Těšínová et al., 2023). Digitalizace je přitom relevantní nejen pro klinickou praxi, ale i pro vzdělávání zdravotnických pracovníků (Mandysová et al., 2024). V neposlední řadě může být využití digitalizace přínosem i ve výzkumu týkajícím se ošetrovatelských témat, a to i při sběru dat pomocí online dotazníků.

Cíl práce: Cílem bylo zmapovat a zhodnotit využití jednoho z online nástrojů pro sběr dat v ošetrovatelství, LimeSurvey.

Metodika: Jedná se o přehledovou studii. V databázi PubMed a Medvik byla uskutečněna rešerše za použití klíčových slov: „sestra“, „ošetrovatelství“, „LimeSurvey“.

Výsledky: Bylo dohledáno celkem 11 studií, z nichž pouze osm splnilo kritéria pro zařazení; sedm z nich bylo publikováno mezi lety 2022 a 2024. Dotazníky se týkaly klinických otázek i témat ze vzdělávání a výzkumu

relevantních pro ošetřovatelství. Velikost výzkumného souboru byla v rozmezí od 28 do 1465 respondentů. Míra odpovědí byla od 29,7–100 %.

Závěr: Je patrný jasný trend ve výzkumu v ošetřovatelství, podporující včlenění online nástrojů do metodiky sběru dat. Tento trend vede k novým příležitostem, zároveň však s sebou může přinášet i nová úskalí.

Klíčová slova: digitalizace, LimeSurvey, online nástroj, ošetřovatelství, výzkum

Úvod

Pandemie COVID-19 urychlila rozvoj digitalizace ve zdravotnictví, avšak Česká republika v této souvislosti stále čelí celé řadě bariér a výzev (Pětioký et al., 2022; Těšíňová et al., 2023). K těm patří například nutnost řešit nové otázky týkající se digitálních bezpečnostních standardů, etiky, ochrany dat pacienta a zajištění soukromí a bezpečnosti terapie (Pětioký et al., 2022, p. 170). Digitalizace je přitom relevantní nejen pro klinickou praxi, ale i pro vzdělávání zdravotnických pracovníků. V nedávném šetření bylo totiž zjištěno, že celá řada nelékařských zdravotnických pracovníků hodnotí svoje digitální dovednosti jako nízké až přímo nulové (Mandysová et al., 2024).

Využití digitalizace může být přínosem i ve výzkumu týkajícím se ošetřovatelských témat, a to včetně sběru dat pomocí online dotazníků. Za účelem sběru dat je k dispozici široká škála online nástrojů. Jedním z nich je LimeSurvey, který kromě umožnění sběru dat pomocí online dotazníků nabízí i rychlý export výsledků do dalších nástrojů vhodných pro jejich rychlé statistické zpracování, jako je tabulkový procesor Microsoft Excel nebo

statistický software SPSS. Otázkou přitom je, do jaké míry je tento nástroj v ošetrovateľském výzkumu používán.

Cíl práce

Cílem bylo zmapovat a zhodnotit využití jednoho z online nástrojů pro sběr dat v ošetrovateľství, LimeSurvey

Metodika

Jedná se o přehledovou studii. V databázi PubMed a Medvik byla uskutečněna rešerše za použití klíčových slov: „sestra“, „ošetrovateľství“, „LimeSurvey“ v databázi Medvik a „nurs*“ AND „LimeSurvey“ v databázi PubMed. Byl sledován následující jev: země a rok publikace, cíl výzkumu, velikost výzkumného souboru, míra odpovědí. Kritéria pro zařazení: publikace v anglickém nebo českém jazyce, plný text k dispozici, jedná se o primární výzkum využívající online nástroj LimeSurvey pro sběr dat.

Prezentace a interpretace výsledků

Bylo dohledáno celkem 11 studií, z nichž pouze osm splnilo kritéria pro zařazení; všechny byly získány v databázi PubMed. Sedm studií bylo publikováno mezi lety 2022 a 2024 a pouze jedna byla publikována dříve, a to v roce 2014. Dvě studie byly mezinárodní, přičemž do jedné se zapojily čtyři evropské země (Nizozemí, Island, Dánsko a Švédsko) a do druhé tři evropské země (Portugalsko, Španělsko a Itálie) a USA. Ostatní studie pocházely rovněž ze zemí v Evropě (převážně západní) a Kanadě. Ač téměř všechny studie z východní Evropy (kromě jedné studie realizované v Polsku),

výše uvedená mezinárodní studie se zapojením čtyř evropských zemí oslovila odborníky v celkem 16 evropských zemích (van der Heijden et al., 2022). Nicméně pouze v 10 zemích byl dotazník vyplněn. Tento konkrétní výzkum se týkal vzdělávání sester v oblasti tzv. komplementárních nefarmakologických intervencí (např. masáže, hudby, meditace, relaxace, aromaterapie, akupunktury a celé řady dalších intervencí) při managementu různých onemocnění a stavů. Dotazníky vyplňovali odborníci na vzdělávání sester nebo na problematiku komplementárních nefarmakologických intervencí. Zmíněná polská studie byla rovněž z prostředí vzdělávání; jednalo se o studii zaměřenou na multikulturní problematiku a postoj studentů ošetrovatelství vůči uprchlíkům z Ukrajiny (Cieślak et al., 2024). Dotazník vyplnilo 1606 studentů ošetrovatelství z celkem 39 polských škol uskutečňujících studium ošetrovatelství, přičemž však pouze 1325 z těchto respondentů splnilo stanovená kritéria pro zařazení.

Jak je patrné z již zmíněných příkladů, oslovenými respondenty dohledaných studií byli studenti zdravotnických oborů a pedagogové vyučující ošetrovatelství na vysokých i jiných školách, dále také odborníci a sestry z klinické praxe, ale i vedoucí pracovníci zodpovědní za registraci sester. Dotazníky se týkaly klinických otázek i témat ze vzdělávání a výzkumu relevantních pro ošetrovatelství.

Velikost výzkumného souboru byla v jednotlivých studiích v rozmezí od 28 do 1465 respondentů. Míra odpovědí byla od 29,7–100 %. Studie s nejnižší mírou odpovědí byla zároveň i tou, ve které byl získán největší počet odpovědí od respondentů. Jednalo se o francouzskou studii, ve které bylo osloveno celkem 4927 studentů univerzitních, zdravotnických

zaměřených studijních programů, ať už se jednalo o studenty medicíny, ošetrovatelství, porodní asistence, fyzioterapie, ale i dalších zdravotnických zaměřených studijních programů (Gautier et al., 2022). Výzkum se zaměřil na zjišťování faktorů souvisejících se zdráháním se absolvovat očkování proti onemocnění COVID-19. Odkaz na dotazník studentům předávali jejich vyučující; studenti byli také osloveni prostřednictvím studentských organizací. Naopak nejvyšší míra odpovědí (100 %) byla získána v rakouské výzkumné studii zaměřené na zjišťování dopadu vybavení klinického pracoviště speciální matrací pro prevenci vzniku dekubitů, a to nejen z hlediska klinického a ekonomického; zaměřila se totiž i na zjišťování dopadu na ošetrovatelský personál (Eichhober et al., 2024). Odkaz na dotazník byl zaslán vrchní sestře, která jej poskytla všem 75 sestřím, které porovnávaly situaci po zavedení této nové technologie se situací, která této inovaci předcházela.

Co se týče technických aspektů, v některých případech byly dotazníky vyřazeny z důvodu neúplného vyplnění. Problém s neúplným vyplněním dotazníků lze však v nástroji LimeSurvey řešit nastavením dané otázky na povinnou. V souvislosti s vyplňováním dotazníků v nástroji LimeSurvey, někteří autoři (např. Gautier et al., 2022) popisovali, že před spuštěním dotazníku v ostré verzi jej nejprve testovali na malém vzorku respondentů a zjišťovali, zda je dotazník srozumitelný a zda se s jeho vyplněním nevyskytly žádné problémy. Jiný přístup zahrnoval předběžné testování a validaci online nástroje zapojením odborníků (např. Eichhober et al., 2024), což je pochopitelné vzhledem k tomu, že se jednalo o dotazník vlastní tvorby. Pouze jedna studie popsala technické řešení informovaného souhlasu, kdy

respondenti museli nejprve povinně odkliknout, že se výzkumu účastní dobrovolně. Popis technického řešení informovaného souhlasu nebyl ve zbývajících člancích k dispozici.

Lze tedy shrnout, že pomocí online nástroje LimeSurvey je možno oslovit široké spektrum potenciálních respondentů, a to i z různých zemí zároveň. Zároveň lze zaznamenat velké rozdíly nejen ve velikosti výzkumného souboru, ale i v míře odpovědí. Roli by přitom mohlo hrát to, do jaké míry respondenti vnímají, že je pro ně daná problematika relevantní či zda byli nějakým způsobem do výzkumu angažováni.

Závěr

Je patrný jasný trend ve výzkumu v ošetrovatelství, podporující včlenění online nástrojů do metodiky sběru dat. Tento trend vede k novým příležitostem v ošetrovatelském výzkumu, zároveň však s sebou může přinášet i nová úskalí. Je žádoucí, aby byly dobře nastaveny související procesy a aby zahrnovaly nejen podporu technickou, ale i podporu při řešení souvisejících etických otázek. U mezinárodních výzkumů je pak žádoucí mít na paměti, že ochrana osobních údajů musí být v souladu s nařízeními platnými pro zapojené země a regiony. Pokud se přitom jedná o mimoevropské regiony, tato nařízení mohou být odlišná od praxe, kterou známe v prostředí České republiky a Evropské unie. Pro sdílení dat elektronicky je pak žádoucí využít zabezpečené způsoby jejich přenosu, např. šifrovaný email. Někteří výzkumníci by však i nadále měli spoléhat spíše na osobní předání dat, a to zejména pokud procesy nastavené na daném pracovišti bezpečný přenos dat neumožňují.

Studie byla podpořena projektem Digitální zdravotnický výzkum (Studentská grantová soutěž, SGS_2024_015).

Literatura

CIEŚLAK, I., JAWORSKI, M., PANCZYK, M., BARZYKOWSKI, K., MAJDA, A., THEOFANIDIS, D., A GOTLIB-MAŁKOWSKA, J. Multicultural personality profiles and nursing student attitudes towards refugee healthcare workers: A national, multi-institutional cross-sectional study. *Nurse Education Today* [online]. 2024, roč. 134, článek číslo 106094. [cit. 2024-04-04]. ISSN 1532-2793. Dostupný z: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106094>

EICHHOBER, G., VOIT, M., MEYER, F., A WALTER, E. A budget impact analysis of a powered hybrid mattress to prevent pressure ulcers in the Austrian inpatient setting: An original research. *Health Science Reports* [online]. 2024. vol. 7, č. 2, článek číslo e1887. [cit. 2024-04-04]. ISSN 2398-8835. Dostupný z: <https://doi.org/10.1002/hsr2.1887>

GAUTIER, S., LUYT, D., DAVIDO, B., HERR, M., CARDOT, T., ROUSSEAU, A., ANNANE, D., DELAROCQUE-ASTAGNEAU, E., A JOSSERAN, L. Cross-sectional study on COVID-19 vaccine hesitancy and determinants in healthcare students: interdisciplinary trainings on vaccination are needed. *BMC Medical Education* [online]. 2022. vol. 22, č. 1, článek číslo 299. [cit. 2024-04-04]. ISSN 1472-6920. Dostupný z: <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03343-5>

PĚTIOKÝ, J., HOIDEKROVÁ, K., a M. GRÜNEROVÁ LIPPERTOVÁ. Digitalizace a telehealth - telemedicína v rehabilitaci v českém prostředí. *Vnitřní lékařství* [online]. 2022, roč. 68, č. 3, s. 166-171. [cit. 2024-04-04]. ISSN 1801-7592. Dostupný z: <https://www.casopisvnitrnilekarstvi.cz/pdfs/vnl/2022/03/04.pdf>

TĚŠINOVÁ, J.K., DOBIÁŠOVÁ, K., DUŠEK, Z. a A. TOBIÁŠOVÁ. Development of telemedicine in the Czech Republic from patients' and other key stakeholders' perspective. *Frontiers in Public Health* [online]. 2023. vol. 11, č. 1202182. [cit. 2024-04-04]. ISSN 2296-2565. Dostupný z: <https://www.frontiersin.org/journals/publichealth/articles/10.3389/fpubh.2023.1202182/full>

MANDYSOVÁ, P., MIKKONEN, K., TOMIETTO, M., JARVA, E., DOLEŽAL, J., ČÁPOVÁ, M., PEKARA, J., KRAUSE, M., ČERVENKOVÁ, Z. A G. MEDUNOVÁ. *Digital Competence among Czech Health Professionals: Challenges in Healthcare Digitalization*. In: POSPÍCHAL, J. (Ed.). Proceedings of 8th International Conference Quality and Its Perspectives: 4 Pillars of Care2024. Pardubice, 24. 4. 2024. Univerzita Pardubice, 2024, s. 36-37. ISBN 978-80-7560-511-5.

VAN DER HEIJDEN, M. J. E., BUSCH, M., GUNNARSDOTTIR, T. J., LUNDE, A., FALKENBERG, T., A VAN DIJK, M. Educational courses on non-pharmacologic complementary interventions for nurses across Europe: The INES mapping pilot study. *Nurse Education Today* [online]. 2022, roč. 116, článek číslo 105419. [cit. 2024-04-04]. ISSN 1532-2793. Dostupný z: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105419>

Kontakt na autora

Doc. Petra Mandysová, MSN, Ph.D.

Fakulta zdravotnických studií, Univerzita Pardubice

Průmyslová 395, 532 10 Pardubice

e-mail: petra.mandysova@upce.cz